

Justis- og beredskapsdepartementet

postmottak@jd.dep.no

Avgis elektronisk

Dato: 01.11.2024

Vår ref.:

Deres ref.: 24/4162

Innspill til etterkontroll av personopplysningsloven

1. Innledning

Finans Norge viser til Justis- og beredskapsdepartementets brev av 02.07.2024 der enhver inviteres til å gi innspill til etterkontroll av personopplysningsloven.

Personopplysningsloven er av stor betydning for finansnæringen, og våre medlemmer bruker store ressurser for å sikre etterlevelse av regelverket. I lys av utviklingen fra regelverkets ikrafttredelse i 2018, er det etter Finans Norges syn behov for enkelte endringer. Finans Norge er derfor positive til departementets utredning og arbeid med en etterkontroll av personopplysningsloven.

Nedenfor vil vi redegjøre for utfordringer finansnæringen står overfor, og løsningsforslag på utfordringene gjennom enkelte endringer i personopplysningsloven og tilknyttede regelverk.

Fagutvalg personvern¹ har bidratt inn i arbeidet med utformingen av innspillene.

2. Finans Norges hovedsynspunkter

Finans Norges hovedsynspunkter:

- Finans Norge mener det er nødvendig med nasjonal hjemmel for screening mot OFACs sanksjonslister.
- Finans Norge mener at personopplysningsloven og tilknyttede regelverk ikke må være til hinder for bekjempelse av hvitvasking, terrorfinansiering, bedragerier og annen økonomisk kriminalitet.
- Finans Norge mener det bør etableres et rettslig grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger for forsikringsformål.
- Finans Norge mener departementet bør klargjøre forståelsen av overvåkningsforbudet i e-postforskriften.

3. Finans Norge mener det er nødvendig med nasjonal hjemmel for screening mot OFACs sanksjonslister

Finans Norge mener det er nødvendig med nasjonal hjemmel for screening mot OFACs sanksjonslister.

¹ Fagutvalg personvern er et [rådgivende organ for Finans Norge innenfor personvern](#).

Det er en pågående diskusjon i flere land og bransjer hvorvidt screening mot OFACs sanksjonslister innebærer behandling av personopplysninger om «*straffedommer og lovovertrедelser*» etter GDPR art. 10. Diskusjonen skaper usikkerhet for finansforetakene med hensyn til å følge personvernregelverket på den ene siden, og å etterleve OFACs sanksjonsregelverk på den andre siden. Finansforetakene har derfor behov for en forutberegnelighet rettsstilstand på dette området.

I det følgende vil det gis en kort redegjørelse av OFACs sanksjonsregelverk, finansforetakenes utfordringer med sanksjonsregelverket og finansforetakenes behandling av personopplysninger i forbindelse med screening mot sanksjonslistene. Avslutningsvis anmodes det at adgangen til screening av kundebasen og forretningsforbindelser løftes opp på lovgivernivå.

3.1. Kort om OFACs sanksjonsregelverk

OFAC (Office of Foreign Assets Control) er en avdeling underlagt US Department of the Treasury. På OFACs sanksjonslister står individer og foretak som er omfattet av sanksjoner som følge av amerikansk utenriks- og sikkerhetspolitikk.² Sanksjonsregelverket forbyr finansforetakene å handle med listeførte individer og foretak, og listene er allment tilgjengelige via nettsidene til US Department of the Treasury.³ Foretakene som ikke oppfyller forpliktelsene under dette regelverket, risikerer forbud mot å drive forretningsvirksomhet i USA og store bøter. Foretakene risikerer også selv å bli plassert på sanksjonslistene.

OFACs sanksjonsregelverk er ikke gjennomført i norsk eller europeisk rett.

3.2. Finansforetakenes utfordringer med OFACs sanksjonsregelverk

Selv om OFACs sanksjonsregelverk ikke er gjennomført i norsk eller europeisk rett, må finansforetakene etterleve sanksjonsregelverket. Dette fordi foretakene enten driver forretningsvirksomhet i USA eller handler med amerikanske selskaper. Med tanke på de store konsekvensene av å ikke etterleve sanksjonsregelverket, er det ikke et alternativ for finansforetakene å unnlate å screene kundebasen og forretningsforbindelser mot OFACs sanksjonslister. Formålet med screeningen er å etterleve kravene i sanksjonsregelverket, herunder å forebygge ulovlig utnyttelse av finansielle systemer, både lokalt og internasjonalt. Screening mot OFACs sanksjonslister er for øvrig nevnt i «*Finansielle sanksjoner: Veiledning mot frysbestemmelsene*», en veileder utarbeidet av Utenriksdepartementet og Finanstilsynet.⁴

Finansforetakenes utfordring med OFACs sanksjonsregelverk, er at det er uklart om screening mot sanksjonslistene inneholder opplysninger om straffedommer og lovovertrедelse etter GDPR art. 10. Dersom det er tilfellet, er det behov for hjemmel i norsk rett for behandling av disse opplysningene.

3.3. Finansforetakenes behandling av personopplysninger i forbindelse med screening mot OFACs sanksjonslister

All behandling av personopplysninger krever et behandlingsgrunnlag, jf. GDPR art. 6. Det mest nærliggende behandlingsgrunnlaget for screening mot OFACs sanksjonslister er GDPR art. 6 nr. 1 bokstav f).

² <https://ofac.treasury.gov/>

³ <https://sanctionslist.ofac.treas.gov/Home/index.html>

⁴ [Finansielle sanksjoner: Veiledning mot frysbestemmelsene](#)

Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser er særregulert i personopplysningsloven § 11 og GDPR art. 10. Der fremgår det at behandling av slike opplysninger som ikke skjer under en offentlig myndighets kontroll, som utgangspunkt er forbudt. Slik behandling kan likevel skje i den utstrekning det er tillatt i unionsretten eller nasjonal rett som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter. Datatilsynet kan også bestemme at personopplysninger som nevnt i GDPR art. 9 og 10 kan behandles i tilfeller hvor viktige samfunnsinteresser tilsier det, og det settes i verk tiltak for å sikre den registrertes interesser, jf. forskrift om overgangsregler om behandling av personopplysninger § 6 fjerde ledd, jf. personopplysningsloven § 7 første ledd og § 11.

Det pågår diskusjoner hvorvidt screening mot OFACs sanksjonslister innebærer behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser etter GDPR art. 10. Finans Norge opplever at tolkningene og konklusjonene er delte.

Finans Norges oppfatning er at det ikke kan utelukkes at screening av kundebasen og forretningsforbindelser mot OFACs sanksjonslister – som er pålagt av amerikanske myndigheter – inneholder opplysninger om straffedommer og lovovertridelser som faller inn under GDPR art. 10. Dersom OFACs sanksjonslister inneholder opplysninger om straffedommer og lovovertridelser etter GDPR art. 10, vil det for finansforetakene være nødvendig med hjemmel i norsk rett for å behandle disse opplysningene.

På bakgrunn av det ovennevnte mener Finans Norge at det er nødvendig med nasjonal hjemmel for screening mot OFACs sanksjonslister.

3.4. Adgangen til screening av kundebasen og forretningsforbindelser bør løftes opp på lovgivernivå

Utfordringene knyttet til screening mot OFACs sanksjonslister er ikke bare av relevans for finansnæringen. De samme utfordringene gjør seg også gjeldende i norsk næringsliv for øvrig. Usikkerheten hos foretakene i kombinasjon med rekkevidden av problemstillingen, tilsier at adgangen til screening av kundebasen og forretningsforbindelser bør løftes opp på lovgivernivå.

I en eventuell lovgivningsprosess, foreslås det fra Finans Norges side at adgangen til screening for eksempel hjemles i personopplysningsloven. I denne forbindelse er det etter Finans Norges vurdering hensiktsmessig med en felleseuropeisk tilnærming, bl.a. av hensyn til konkurransesituasjonen, men også for å hindre at Norge blir et omgåelsesland det det ikke screenes mot sanksjonslister. I det norske lovgivningsarbeidet kan det svenske datatilsynets (IMY) forskrift benyttes som et utgangspunkt for tilsvarende lovregulering i Norge.⁵ Forskriften som trer i kraft i Sverige 01.11.2024, vil gjøre det enklere for foretak å behandle personopplysninger som faller innenfor virkeområdet GDPR art. 10 ved screening av ulike sanksjonslister, se særlig den svenske forskriften § 6. En norsk løsning bør, som i Sverige innebære en bredere avgrensning enn kun OFAC, slik at også andre lands lister (f.eks. Storbritannia) fanges opp.

⁵ [Integritetsskyddsmyndighetens föreskrifter om behandling av personuppgifter som rör lagöverträdelser § 6](#). I det norske lovgivningsarbeidet, bør det imidlertid tydelig presiseres at sanksjonsregelverket er et av lovområdene som inngår i punkt 1.

Finans Norge mener det haster med en regulering av dette spørsmålet, og ber departementet prioritere arbeidet med en rettslig løsning som gir klar hjemmel for finansforetak til å behandle personopplysninger ved screening mot sanksjonslister utarbeidet av utenlandske myndigheter.

Finans Norge anmoder departementet om å gi denne problemstillingen særlig prioritet og at saken behandles så hurtig som mulig.

Finans Norge viser for øvrig til Datatilsynets innspill knyttet til denne problemstillingen.

4. Finans Norge mener at personopplysningsloven og tilknyttede regelverk ikke må være til hinder for bekjempelse av bedragerier, hvitvasking, terrorfinansiering og økonomisk kriminalitet

Finans Norge mener at personopplysningsloven og tilknyttede regelverk ikke må være til hinder for bekjempelse av bedragerier, hvitvasking, terrorfinansiering og annen økonomisk kriminalitet.

Finans Norge har over tid understreket at norsk lovverk må gjennomgås for å sikre at både finansnæringen og myndighetene har tilstrekkelige hjemler for å bekjempe hvitvasking, bedragerier og annen økonomisk kriminalitet. Finans Norge vil derfor påpeke behovet for endringer i personopplysningsloven som kan bidra til finansnæringens bekjempelse av bedragerier, hvitvasking og annen økonomisk kriminalitet.

Etter personopplysningsloven § 11 gjelder GDPR art. 9 nr. 2 bokstav a) og c) til f) samt personopplysningsloven §§ 6, 7 og 9 tilsvarende for behandling av personopplysninger som nevnt i art. 10 som ikke utføres under en offentlig myndighets kontroll. Personopplysningsloven § 7 annet ledd gir dermed hjemmel for å fastsette forskrift om behandling av straffedommer og lovovertrедelser. Det kan være noe uklart om opplysninger om (mulig) bedragerier og annen økonomisk kriminalitet anses som personopplysninger om «lovovertrедelser» i henhold til GDPR art. 10. En klar hjemmel i forskrift for behandling av disse opplysningene, synes derfor hensiktsmessig. Alternativt må øvrige hjemler (i finansforetaksloven) oppfylle kravene i GDPR art. 10 første punktum.

Til tross for at øvrig lovgivning ikke er omfattet av etterkontrollen, vil Finans Norge også påpeke behovet for endringer i tilknyttede regelverk som har en side til behandling av personopplysninger.

For det første har finansnæringen behov for en tydeliggjøring av unntak fra taushetsplikten etter finansforetaksloven for å kunne dele informasjon både med finansforetak og myndigheter. Dette vil muligens kunne gi et klarere behandlingsgrunnlag også etter GDPR art. 6 nr. 1 bokstav e) (forutsatt at bokstav f) ikke benyttes), samt grunnlag etter GDPR art. 9 nr. 2 bokstav g) dersom det er nødvendig, idet bekjempelse av bedragerier og annen økonomisk kriminalitet etter forholdene kan anses å være «en oppgave i allmennhetens interesse» og «viktige allmenne interesser».

For det andre kan det være hensiktsmessig for finansnæringen med unntak fra samtykkekravet i ekomloven § 2-7 bokstav b), for å kunne samle inn data fra kundenes kommunikasjonsutstyr. Reglene for bruk av cookies begrenser i dag finansnæringens muligheter til å samle inn verdifull data fra kundens enheter.

Personvern er en grunnleggende rettighet for enkeltindivider. Likevel må personvern vurderes opp mot andre tyngre samfunnsinteresser, i dette tilfelle kundens behov for beskyttelse mot bedragerier og annen økonomisk kriminalitet. Unntak fra både taushetsplikten og samtykkekravet som nevnt over,

vil i denne sammenheng begge være verdifulle verktøy for finansnæringen og bidra til å beskytte viktige samfunnsinteresser.

5. Finans Norge mener det bør etableres et rettslig grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger for forsikringsformål

Finans Norge mener det bør etableres et rettslig grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger for forsikringsformål.

Forsikringsforetakene behandler helseopplysninger i forbindelse med personforsikringer, både ved tegning (beregning av risiko) og i skadeoppgjør. Opplysninger om straffedommer og lovovertridelser kan være opplysninger som er relevante å behandle i forbindelse med utredning av bedragerier, hvitvasking, terrorfinansiering og annen økonomisk kriminalitet rettet mot foretaket eller andre.

I dag baserer forsikringsforetakene sin behandling av særlige kategorier av personopplysninger gjerne på samtykke etter GDPR art. 9 nr. 2 bokstav a) eller rettskrav etter art. 9 nr. 2 bokstav f). Enkelte behandlinger gjøres også med grunnlag i bestemmelsen om viktige allmenne interesser i GDPR art. 9 nr. 2 bokstav g). Denne bestemmelsen krever et rettslig grunnlag i unionsretten eller medlemslandenes nasjonale rett, i tillegg til at behandlingen må være nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser.

Finans Norge foreslår at det etableres rettslig grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger som er nødvendig for å oppfylle forsikringsformål, herunder oppfylle en avtale som den registrerte er sikret under.

Samtykke er et lite egnet grunnlag av flere grunner. I de tilfeller behandling av helseopplysninger er et vilkår for å tegne forsikring, reiser samtykke spørsmål om frivillighet, retten til å trekke samtykke, sletting og fortsatt behandling. Selv om gyldig samtykke rettslig sett lar seg innhente, er det krevende å kommunisere med kunden at avtalen må sies opp dersom samtykket skal trekkes, og at behandling i stor grad måtte fortsette med et annet rettslig grunnlag på grunn av foretakenes forsikringsforpliktelser, inntil eventuelle krav er foreldet. Innhenting av samtykke kompliserer kommunikasjonen med kunden på et tidspunkt hvor kunden allerede mottar mye informasjon om selve forsikringsavtalen, og skal ta stilling til fullmakter til innhenting av informasjon fra blant annet lege og sykehus. I kollektive avtaler er forsikringsforetaket heller ikke i posisjon til å innhente samtykke.

I en eventuell lovgivningsprosess, foreslås det fra Finans Norges side at det rettslige grunnlaget for å oppfylle forsikringsformål for eksempel hjemles i personopplysningsloven. Et eksempel på en slik regulering finnes i personopplysningsloven § 6 om behandling av særlige kategorier av opplysninger i arbeidsforhold, og kan benyttes som et utgangspunkt for tilsvarende regulering på forsikringsområdet.

6. Finans Norge mener departementet bør klargjøre forståelsen av overvåkningsforbudet i e-postforskriften

Finans Norge mener departementet bør klargjøre forståelsen av overvåkningsforbudet i e-postforskriften § 2 annet ledd.

Det er en pågående diskusjon om forståelsen av bestemmelsen. Tolkningene og konklusjonene er delte, og diskusjonen skaper usikkerhet for finansforetakene med hensyn til deres sikkerhetsarbeid, drift og forretningsutvikling. Finansnæringen, men også norsk næringsliv for øvrig, har behov for en klarere rettstilstand på dette området.

På bakgrunn av det ovennevnte mener Finans Norge at departementet bør klargjøre forståelsen av overvåkningsforbudet i e-postforskriften § 2 annet ledd.

7. Avslutning og veien videre

Finans Norge håper innspillene våre tas i betraktning i det videre arbeidet. Som nevnt innledningsvis, er det etter Finans Norges vurdering behov for enkelte endringer i personopplysningsloven og tilknyttede regelverk.

Finans Norge bidrar gjerne i departementets etterkontrollarbeid. Dersom departementet ønsker å få våre innspill utdypet nærmere, er det bare å ta kontakt.

Med vennlig hilsen
Finans Norge

Nils Henrik Heen
Juridisk direktør

Dennis Obeng
Advokat